

AVRUPA KONSEYİ

BAKANLAR KOMİTESİ

Bu belgenin resmi olmayan çevirisi Türkiye’de Ceza Adalet Sisteminin Güçlendirilmesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi İhlallerinin Önlenmesi için Yargı Mensuplarının Kapasitesinin Artırılması projesi kapsamında Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi tarafından ortak finanse edilmiştir. Çeviri resmi çeviri olmayıp, çevirmenin yegâne sorumluluğu altındadır.

Medya aracılığıyla ceza yargılamaları ile ilgili bilgi sağlanmasına ilişkin Üye Devletlere yönelik Rec(2003)13 sayılı Bakanlar Komitesi Tavsiye Kararı

(10 Temmuz 2003 tarihinde Bakan Vekillerinin 848. toplantısında Bakanlar Komitesi tarafından kabul edilmiştir)

Bakanlar Komitesi, Avrupa Konseyi Statüsü’nün 15.b maddesi uyarınca,

Avrupa Konseyinin hedefinin, üyelerinin ortak mirası olan ideallerini ve ilkelerini korumak ve gerçekleştirmek amacıyla üyeleri arasında daha güçlü bir birliğin sağlanması olduğunu göz önünde bulundurarak;

Üye Devletlerin, demokratik bir toplumun temel dayanaklarından birini ve toplumun ilerlemesi ve her bireyin gelişmesi için temel koşullardan birini teşkil eden, İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme’nin (bundan böyle “Sözleşme” olarak anılacaktır) 10. maddesi tarafından güvence altına alınan ifade ve bilgi özgürlüğü temel hakkına bağlılığını hatırlatacağı;

Sözleşme’nin 10. maddesi kapsamında, kamunun, kendisini ilgilendiren konular da dâhil olmak üzere, bilgi alma hakkı nedeniyle medyanın, kamuyu bilgilendirme hakkına sahip olduğunu ve bu yönde mesleki bir görevi bulunduğunun önemini hatırlatacağı;

Sözleşme’nin 6 ve 8. maddelerinde yer alan masumiyet karinesi, adil yargılanma ve özel hayata ve aile hayatına saygı haklarının herhangi bir demokratik toplumda saygı gösterilmesi gereken temel gereklilikleri teşkil ettiğini hatırlatacağı;

Haberciliğin; kamunun, ceza yargılaması hakkında bilgilendirilmesi, ceza hukukunun caydırıcı işlevinin görünür kılınması ve ayrıca, ceza adaleti sisteminin işleyişinin kamu tarafından denetlenmesinin sağlanması bakımından önemini vurgulayarak;

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin, Sözleşme kapsamındaki bağlılığın sağlanmasındaki denetleyici rolü gözetilerek, Sözleşme’nin 6, 8 ve 10. maddeleri ile korunan menfaatler arasındaki olası çatışmaların ve bu hakların her bir davanın olguları ışığında dengelenmesi gerekliliğini göz önünde bulundurarak;

Ayrıca, medya ve gazetecilerin, Sözleşme’nin 11. maddesi kapsamında örgütlenme özgürlüğü hakkı ile güvence altına alınan mesleki dernek kurma hakkını, bunun medya alanında öz düzenleme için bir temel teşkil ettiğini hatırlatacağı;

Avrupa’daki medya ve gazeteciler tarafından, öz düzenleme yoluyla ya da ortak düzenleyici çerçeveler aracılığıyla devletle iş birliği içerisinde, gazeteciliğin sorumlu bir şekilde uygulanmasını teşvik etmek üzere bulunan birçok girişimin bilincinde olarak;

Ceza yargılamasıyla ilgili habercilik bağlamında söz konusu hak ve çıkarların korunmasına ilişkin olarak bilinçli bir tartışmanın geliştirilmesi ve medyanın ceza yargılamasına erişimini sağlarken Avrupa çapında iyi uygulamaların teşvik edilmesi arzusuyla;

Cevap hakkı - bireyin basınla ilgili konumu hakkında (74) 26 sayılı Tavsiye Kararını, mağdurun ceza hukuku ve usulü çerçevesinde konumu hakkında R (85) 11 sayılı Tavsiye Kararını, tanıkların yıldırılması ve savunma hakkına ilişkin R (97) 13 sayılı Tavsiye Kararını ve medya ve hoşgörü kültürünün geliştirilmesi hakkında R (97) 21 sayılı Tavsiye Kararını hatırd tutarak;

Gazetecilerin bilgi kaynaklarını ifşa etmeme haklarına ilişkin R (2000) 7 sayılı Tavsiye Kararı uyarınca, ceza yargılaması bağlamında gazetecilerin bilgi kaynaklarının korunmasının önemini vurgulayarak;

4. Kitle İletişim Politikaları Avrupa Bakanlar Konferansı'nda (Prag, Aralık, 1994) kabul edilen gazetecilik özgürlükleri ve insan haklarına ilişkin 2 sayılı Karar'ın yanı sıra 6. Kitle İletişim Politikaları Avrupa Bakanlar Konferansı'nda (Krakov, Haziran 2000) kabul edilen yarın için medya politikasına ilişkin Bildiri'yi akılda tutarak;

Bu Tavsiye Kararı'nın, Üye Devletlerde hâlihazırda yürürlükte olan ifade özgürlüğünü korumayı amaçlayan standartları sınırlandırmayı amaçlamadığını hatırd tutarak,

Ceza muhakemesi ile ilgili olarak ulusal hukuk sistemlerinin çeşitliliğini kabul ederek, Üye Devlet hükümetlerine aşağıdaki tavsiyelerde bulunur:

1. Kendi anayasal hükümleri çerçevesinde, durumun gereğine göre, bu Tavsiye Kararı'nın ekindeki ilkelerin uygulanması bakımından gerekli gördükleri tüm önlemleri almalarını veya güçlendirmelerini,
2. Bu Tavsiye Kararı ve ekindeki ilkelerin, uygun hâllerde, tercümesi ile birlikte geniş çapta yaygınlaştırılması ve
3. Bunların, özellikle yargı makamlarının ve polis birimlerinin dikkatine sunulması ve ayrıca, avukat ve medya profesyonellerini temsil eden kuruluşların kullanımına sunulması.

Rec(2006)13 sayılı Tavsiye Kararı'nın Eki

Medya aracılığıyla, ceza yargılaması ile ilgili bilgi sağlanmasına ilişkin ilkeler

İlke 1 - Kamunun medya aracılığıyla bilgilendirilmesi

Kamu, medya aracılığıyla, adli makamların ve polis birimlerinin faaliyetleri ile ilgili bilgi alabilmelidir. Dolayısıyla gazeteciler, sadece aşağıdaki ilkeler kapsamında öngörülen sınırlamalara tabi olarak, ceza adaleti sisteminin işleyişi ile ilgili özgürce haber yapabilmeli ve yorumda bulunabilmelidir.

İlke 2 - Masumiyet karinesi

Adil yargılanma hakkının ayrılmaz bir parçası olarak masumiyet karinesi ilkesine saygı duyulması. Bu doğrultuda, devam eden ceza yargılaması ile ilgili görüş ve bilgiler, sadece şüpheli veya sanığın masumiyet karinesine hâlel getirmedığı sürece medya aracılığıyla iletilmeli ya da yayılmalıdır.

İlke 3 - Bilginin doğruluğu

Yargı makamları ve polis birimleri, medyaya sadece, doğrulanmış bilgileri ya da makul varsayımlara dayanan bilgileri vermelidir. Bilgilerin makul varsayımlara dayanması hâlinde, bu durum medyaya açıkça ifade edilmelidir.

İlke 4 - Bilgiye erişim

Gazetecilerin, devam eden ceza yargılaması bağlamında yargı makamlarından veya polis birimlerinden yasal olarak bilgi edinmiş olmaları hâlinde, söz konusu makamlar ve birimler, bu bilgileri ayırım yapılmaksızın aynı talepte bulunan ya da bulunmuş olan tüm gazetecilere vermelidir.

İlke 5 - Medyaya bilgi verilmesi yolları

Yargı makamları ve polis birimlerinin kendilerinin, devam eden ceza yargılaması bağlamında medyaya bilgi sağlamaya karar vermiş olmaları hâlinde bu bilgiler, ayırım yapılmaksızın ve mümkün olduğunda, yetkili görevliler tarafından basın açıklamaları, basın toplantıları yoluyla ya da izin verilen benzer araçlarla sağlanmalıdır.

İlke 6 - Ceza yargılaması süresince düzenli bilgi sağlanması

Kamu yararı bulunan ceza yargılamaları veya kamunun özellikle dikkatini çeken diğer ceza yargılamaları bağlamında, yargı makamları ve polis birimleri, soruşturmanın ve polis sorgulamasının gizliliğine halel getirmedeği ya da yargılamanın sonucunu geciktirmedeği veya engellemediği sürece medyayı, temel adımları ile ilgili bilgilendirmelidir. Uzun süre devam eden ceza yargılaması davalarında bu bilgiler düzenli olarak sağlanmalıdır.

İlke 7 - Bilginin kötüye kullanılmasının yasaklanması

Yargı makamları ve polis birimleri, devam eden ceza yargılamaları ile ilgili bilgileri, ticari amaçlar veya kanunun uygulanmasıyla ilgili olanlar dışındaki amaçlarla kötüye kullanmamalıdır.

İlke 8 - Devam eden ceza yargılaması bağlamında gizliliğin korunması

Şüpheli, sanık ya da hükümlüler veya ceza yargılamasının diğer tarafları ile ilgili bilgi verilmesinde, Sözleşme'nin 8. maddesi uyarınca söz konusu kişilerin özel hayatlarının gizliliğinin korunması hakkına saygı gösterilmelidir. Mağdurlar, tanıklar ile şüpheli, sanık ve hükümlülerin ailelerinin yanı sıra küçük ya da savunmasız konumdaki diğer taraflar özellikle korunmalıdır. Her durumda, kimliklerinin tespit edilmesini sağlayan bilgilerin ifşa edilmesinin bu İlke'de atıfta bulunulan kişiler üzerinde yaratabileceği zararlı etkiye özellikle dikkat edilmelidir.

İlke 9 - Düzeltme veya cevap hakkı

Diğer hukuk yollarına erişime halel gelmeksizin, ceza yargılaması bağlamında yanlış veya karalayıcı haberlere konu olan herkesin, duruma göre, ilgili medyaya karşı düzeltme veya cevap hakkı olmalıdır. Yargı makamları veya polis birimleri tarafından yayımlanan, yanlış bilgi içeren basın açıklamaları için de düzeltme hakkı bulunmalıdır.

İlke 10 - Zarar verici etkinin engellenmesi

Özellikle jürilerin veya meslekten olmayan hâkimlerin dâhil olduğu ceza yargılaması bağlamında, yargı makamları ve polis birimleri, yargılamanın adilliğine önemli ölçüde zarar verme riski taşıyan bilgilerin alenen sağlanmasından kaçınılmalıdır.

İlke 11 - Yargılama öncesinde zarar verici alenilik

Bilgi sağlanmasının, adil yargılanma hakkının ihlaliyle sonuçlanma olasılığının yüksek olduğunu veya böyle bir sonuca yol açtığını gösterebilmesi hâlinde sanık, etkili bir hukuk yoluna sahip olmalıdır.

İlke 12 - Gazetecilerin kabul edilmesi

Gazeteciler, kamuya açık duruşmalara ve kararların kamuya açıklanmasına, ayırım yapılmaksızın ve önceden akreditasyon şartı aranmaksızın kabul edilmelidir. Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca duruşmalar kamuya kapalı yapılmadığında ve yapılmadığı sürece, gazetecilerin duruşmalara girmeleri engellenmemelidir.

İlke 13 - Gazetecilerin mahkeme salonuna alınması

Yetkili makamlar, açıkça uygulanamaz olmadığı sürece, izleyicilerin de bulunmasına engel olmaksızın, mahkeme salonlarında gazeteciler için talebe uygun şekilde yeterli sayıda oturma yeri sağlamalıdır.

İlke 14 - Mahkeme salonlarından canlı yayın haberciliği yapılması ve kayıt alınması

Kanunen veya yetkili yargı makamları tarafından açıkça izin verilmemesi durumunda ve verilmediği sürece, medya tarafından mahkeme salonlarından canlı yayın haberciliği ya da kayıt yapılmamalıdır. Bu tür yayınlara sadece, mağdurlar, tanıklar, ceza yargılamasının tarafları, jüriler veya hâkimler üzerinde ciddi bir uygunsuz etki yaratma riski taşımamaları hâlinde izin verilmelidir.

İlke 15 - Haberciliğinin desteklenmesi

Planlanmış duruşmaların duyuruları, iddianameler veya suçlamalar ve yasal habercilikle ilgili diğer bilgiler, uygulanabilir olduğu sürece, yetkili makamlar tarafından, kolaylıkla yapabilecekleri bir talep üzerine, gazetecilere zamanında sağlanmalıdır. Gazetecilerin, ayırım yapılmaksızın, kamuya açıklanan kararları kopyalamalarına ya da kopyalarını almalarına imkân tanınmalıdır. Söz konusu kararları kamuya yayma ve aktarma olanağına sahip olmalıdırlar.

İlke 16 - Tanıkların korunması

Tanığın önceden izin vermediği, kimliğinin kamuyu ilgilendirmediği ya da ifadenin zaten kamuya açık verilmiş olmadığı hâller dışında, tanıkların kimliği ifşa edilmemelidir. Hayatlarının ya da güvenliklerinin tehlikeye girecek olması hâlinde, tanıkların kimlikleri asla ifşa edilmemelidir. Özellikle örgütlü suçlar ya da aile içi suçlara karşı ceza yargılamaları olmak üzere, tanıklara yönelik koruma programlarına gerekli şekilde riayet edilir.

İlke 17 - Mahkeme kararlarının uygulanmasına ilişkin habercilik

Adaletin adil şekilde tesisine, mahkûmların ve cezaevi görevlilerinin haklarına veya cezaevinin güvenliğine hâlel getirmedeği sürece, gazetecilerin, mahkeme kararı uyarınca cezaevlerinde cezalarını çeken kişilerle temas kurmasına izin verilmelidir.

İlke 18 - Mahkemenin hüküm vermesinin ardından habercilik

Mahkeme kararı uyarınca cezalarını çekmiş kişilerin topluma yeniden kazandırılmalarına zarar verilmemesi amacıyla, bu kişilerin, kimliklerinin açıklanmasına açıkça rıza göstermedikleri ya da kendileri veya önceki suçları yeniden kamuyu ilgilendirmediği ya da yeniden kamunun ilgisini çekmediği sürece, Sözleşme'nin 8. maddesi kapsamındaki özel hayatın gizliliğinin korunması hakkı, mahkeme kararı uyarınca cezalarını tamamlamalarının ardından önceki suçları ile bağlantılı olarak kimliklerini koruma hakkını da içermelidir.

